

DE KUNST VAN HET VERGETEN

Recent dook een bericht in de media op dat onderzoek heeft uitgewezen dat we binnen enkele decennia geconfronteerd zullen worden met een gebrek aan geheugenruimte bij de opslag van digitale gegevens. Bij nadere beschouwing blijkt de geponeerde stelling iets genuanceerder. De hoeveelheid digitale informatie groeit dermate snel dat wel voldoende hardware voorhanden is om alle vastgelegde gegevens op te slaan, maar dat het vrijwel onmogelijk wordt om de data terug te vinden. Bij een aantal toepassingen

is het niet belangrijk om informatie op te slaan, bijvoorbeeld voor communicatiemiddelen zoals e-mail, digitale telefonie of digitale TV. Dit soort informatie is meestal slechts gedurende korte tijd van betekenis en kan daarna zonder problemen worden gewist. Anders is het voor archiefstukken betreffende wetgeving, onderzoek of geschiedschrijving waarin belangrijke data zijn opgeslagen voor de toekomst. Een vergelijking met het menselijke brein dient zich aan. Ook onze hersenen kennen een limiet. Daarbij is de vraag essentieel hoeveel verleden we met ons mee willen slepen. Niet alles wat we meemaken wordt opgeslagen. Spam wordt zo snel mogelijk definitief verwijderd. De kunst is natuurlijk de relevante informatie te scheiden van de minder essentiële kennis. Teveel programma's en teveel geheugen zijn vaak een grote handicap. Binnen de Faculteit der Wijsbegeerte van de Rijksuniversiteit Groningen is de invloed van genetische technieken bestudeerd op onze beleving van en omgang met tijd. Met DNA-technieken is het een fluitje van een cent om te bepalen of een foetus bepaalde erfelijke afwijkingen bezit. Maar moeten we dit inzicht (dit programma) willen hebben als de uitkomst alleen een wissel trekt op de nadagen van ons leven? Een ander voorbeeld is de wetgeving op het gebied van criminaliteitsbestrijding. Met DNA-onderzoek kunnen we moordzaken oplossen van dertig jaar geleden. Maar hoe relevant is dit vermogen (ook een programma) als het leidt tot het oprakelen van vergeten en vergeven pijn? Zijn verjaringslimieten voor delicten onder andere niet juist bedoeld als een vorm van slachtofferhulp? De onderzoekers uit Groningen komen tot de conclusie dat dingen terecht voorbij en over gaan en dat dit zorgt voor meer innerlijke rust en psychische vrede.

Nog belangrijker is de omgang met het geheugen. Een goed geheugen heeft alleen maar zin als het evolutionair voordeel oplevert. Voor een olifant lijkt het onthouden van drinkplaatsen van levensbelang bij het zoeken naar water tijdens het droge seizoen. Maar hoe belangrijk is een goed geheugen voor de mens? Teveel opslag leidt tot stress, depressies en disfunctioneren. Te weinig gooit een mens keer op keer terug op energieverslindend experimenteel gedrag. Een afgewogen gebruik van programma's en geheugencapaciteit

wordt mijns inziens bepaald door intelligentie. En intelligentie kun je voor ongeveer 60% zelf ontwikkelen. In historische publicaties wordt, gerelateerd aan lichaamsomvang, steevast verband gelegd tussen intelligentie en hersengrootte. Zo heeft een olifant absoluut gezien het grootste brein, maar zijn de hersenen van de mens in verhouding tot de lichaamsomvang groter. Recent onderzoek op de Universiteiten van Edinburgh en Newcastle kegelt deze stelling echter rigoreus omver. Zowel hersengrootte als intelligentie zijn in alle onderzoeken onvoldoende standaard gedefinieerd om vergelijkingen te kunnen trekken. Verse hersenen zijn groter dan geconserveerde exemplaren, hersenvolume is niet vergelijkbaar met schedelinhoud, de grootte van de hersenventriekels varieert en de leeftijd van de hersenen is medebepalend voor het volume. Intelligentie manifesteert zich volgens onderzoekers in causaal redeneren, door gedragsuitingen of in het doorgronden van complexiteit, om maar enkele van de gebruikte grootheden te noemen.

De Canadese onderzoekster Sandra Witelson toonde in 2005 echter aan dat hersengrootte bij vrouwen wel degelijk een maat is voor verbale intelligentie. Voor mannen is die relatie alleen aangetoond in combinatie met rechtshandigheid. Het mannenbrein is bij gelijke leeftijd gemiddeld ongeveer 10% groter. Dit leidt echter niet tot een verschil in intelligentie. Sterker nog, de onderzoekster vond dat mannen een groter hersenvolume nodig hebben om te komen tot gelijke verbale vermogens. Verrassend zijn deze conclusies natuurlijk niet. Maar het is dus voor mannen die rust zoeken vooral oppassen geblazen voor vrouwen met grote hoofden. En dat is van die informatie die je als man beter niet kunt vergeten.